

DiSKAR

İŞSİZLİK VE İSTİHDAM RAPORU

**İŞSİZLİKTE VAHİM TABLO SÜRÜYOR:
1 YILDA 1 MİLYON 334 BİN İŞSİZ
İSTİHDAMDA 704 BİN KAYIP**

Haziran 2019

DİSKAR İŞSİZLİK VE İSTİHDAM RAPORU

Haziran 2019

Bu araştırma **Türkiye Devrimci İşçi Sendikaları Konfederasyonu Araştırma Dairesi (DİSK-AR)** tarafından hazırlanmış ve 17 Haziran 2019 tarihinde kamuoyuna sunulmuştur. Araştırma DİSK-AR kaynak gösterilerek kullanılabilir.

TÜRKİYE DEVRİMCİ İŞÇİ SENDİKALARI KONFEDERASYONU

Adres: Dikilitaş Mahallesi Eren Sokak No: 4 Beşiktaş, İstanbul
Tel: (0212) 291 00 05 – 291 00 06 – 258 19 66 – 258 19 67
Faks: (0212) 240 42 09 ve (0212) 296 91 24
GSM: (0533) 276 47 23
web: www.disk.org.tr
e-posta: diskar@disk.org.tr
Sosyal medya (Facebook, Twitter, Instagram): @diskinsesi

İŞSİZLİĞİN ÖZETİ

- ✓ İŞSİZLİKTE VAHİM TABLO SÜRÜYOR
- ✓ İŞSİZ SAYISI (DAR TANIMLI) 4 MİLYON 544 BİN
- ✓ GENİŞ TANIMLI İŞSİZ SAYISI 7 MİLYON 356 BİN
- ✓ MEVSİM ETKİLERİNDEN ARINDIRILMIŞ İŞSİZLİK ARTMAYA DEVAM EDİYOR: 13,7
- ✓ GENİŞ TANIMLI İŞSİZLİK YÜZDE 21
- ✓ İSTİHDAM BİR YILDA 704 BİN AZALDI
- ✓ EN BÜYÜK ARTIŞ GENÇ İŞSİZLİĞİ VE GENÇ KADIN İŞSİZLİĞİNDE YAŞANDI
- ✓ GENÇ İŞSİZLİĞİ 7,5 PUAN ARTARAK YÜZDE 25,2'YE YÜKSELDİ.
- ✓ TARIM DIŞI İŞSİZLİK YÜZDE 16,1
- ✓ TARIM DIŞI KADIN İŞSİZLİĞİ YÜZDE 19,8
- ✓ İSTİHDAM AĞUSTOS 2018-MART 2019 ARASINDA 1MİLYON 523 BİN AZALDI

İŞSİZLİK ARTIYOR-İSTİHDAM AZALIYOR

Türkiye Devrimci İşçi Sendikaları Konfederasyonu Araştırma Dairesi (DİSK-AR) Türkiye İstatistik Kurumu'nun (TÜİK) 17 Haziran 2019 günü açıkladığı Mart 2019 dönemi Hanehalkı İşgücü Araştırması sonuçlarını değerlendirdi.

Mart 2018'de 3 milyon 210 bin olan **mevsim etkilerinden arındırılmamış dar tanımlı işsiz sayısı** Mart 2019'da 1 milyon 334 bin artarak **4 milyon 544 bine** yükseldi. İşsizlik oranı bir önceki yıla göre 4 puan artarak yüzde 14,1 olarak gerçekleşti.

Mevsim etkilerinden arındırılmış işsizlik ise hem aylık hem yıllık olarak tırmanmaya devam ediyor. Mart 2018'de yüzde 9,9 olan mevsim etkilendirenden arındırılmış işsizlik oranı, Mart 2019'da yüzde 13,7'ye yükseldi. Bu oran Şubat 2019'da yüzde 13,6 idi. Mevsim etkilerinden arındırılmış işsiz sayısı geçen yılın aynı ayına göre 1 milyon 309 bin artışla 3 milyon 178 binden **4 milyon 487 bine** yükseldi. Dolayısıyla tarım, turizm ve inşaat gibi sektörlerin mevsim etkileri hariç tutulduğunda işsizliğin hem oransal hem de sayısal olarak tırmanmaya devam ettiği görülüyor. Mart 2019'da mevsim etkilerinden arındırılmamış işsizlikte Şubat 2019'a göre kısmi bir gerileme yaşansa da mevsim etkilerinden arındırılmış işsizlikteki artış düzenli olarak devam ediyor.

Tarım dışı işsizlikte de tırmanış devam diyor. Ücretsiz aile işçilerinin yoğun olduğu tarım sektörü hariç tutulduğunda işsizlikte sert bir artış gözleniyor. Mart 2018'de yüzde 11,9 olan tarım dışı işsizlik Mart 2019'da yüzde 16,1'e yükseldi.

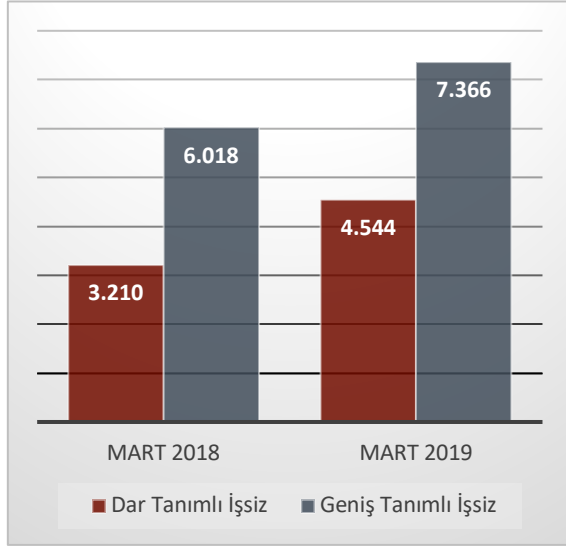
DİSK-AR tarafından hesaplanan **geniş tanımlı işsiz sayısı** Mart 2018'de 6 milyon 18 bin iken iken Mart 2019'a **7 milyon 356 bin** oldu. Geniş tanımlı işsizlik oranı Mart 2018'de **yüzde 21** olarak hesaplandı. Mart 2018'e göre geniş tanımlı işsiz sayısı 1,3 milyon arttı.

Ağustos ayından itibaren işsizliğin düzenli yükselişi en çok gençleri ve genç kadınları etkiledi. Genç işsizliği Mart 2018'e göre 7,5 puan artarak yüzde 17,7'den yüzde 25,2'ye yükseldi. İşsizlikte en büyük tırmanış gençlerde ve genç kadın işsizliğinde yaşandı. Genç kadın işsizliği geçen yılın aynı dönemine göre 5,4 puan artış gösterdi. Mart 2018'de yüzde 12,9 olan kadın işsizliği 3,3 puan artarak Mart 2019'da yüzde 16,2 seviyesine yükseldi. Tarım dışı kadın işsizliği ise yüzde 19,9'a tırmandı.

Ekonomik kriz ve sanayi üretimi ile büyümedeki büyük daralmaya paralel olarak **istihdamda** da daralma devam ediyor. Bu nedenle sadece işsizlik artmıyor istihdamda da büyük bir daralma yaşanıyor. Mart 2018'de 28 milyon 499 bin olan bin olan toplam **istihdam 704 bin kişi azalarak** Mart 2019'da 27 milyon 795 bine geriledi. Krizin başladığı Ağustos 2018 ile Mart 2019 arasında istihdamdaki **kayıp ise 1 milyon 523 bin** olarak gerçekleşti.

DAR TANIMLI İŞSİZ SAYISI 4 MİLYON 544 BİN

Grafik 1: İşsiz Sayıları (Mart 2018-Mart 2019) (Bin)

Mart 2018’de 3 milyon 210 bin olan **mevsim etkilerinden arındırılmamış dar tanımlı işsiz sayısı** Mart 2019’da 1 milyon 334 bin artarak **4 milyon 544** bine yükseldi. İşsizlik oranı bir önceki yıla göre 4 puan artarak yüzde 14,1 olarak gerçekleşti (Grafik 1).

Mevsim etkilerinden arındırılmış işsizlik ise hem aylık hem yıllık olarak tırmanmaya devam ediyor. Mart 2018’de yüzde 9,9 olan mevsim etkilendirenden arındırılmış işsizlik oranı, Mart 2019’da yüzde 13,7’ye yükseldi. Bu oran Şubat 2019’da yüzde 13,6 idi. Mevsim etkilerinden arındırılmış işsiz sayısı Mart 2018’den Mart 2019’a 1 milyon 309 bin artışla 3 milyon 178 binden **4 milyon 487 bine** yükseldi.

Dar Tanımlı İşsizlik

TÜİK referans dönemi içinde istihdam halinde olmayan (kâr karşılığı, yevmiyeli, ücretli ya da ücretsiz olarak hiçbir işte çalışmamış ve böyle bir iş ile bağlantısı da olmayan) kişilerden iş aramak için son 4 hafta içinde iş arama kanallarından en az birini kullanmış ve 2 hafta içinde işbaşı yapabilecek durumda olan 15 ve daha yukarı yaştaki kişileri işsiz olarak tanımlamaktadır. 2014 yılı öncesinde iş arama kriterinde referans dönemi olarak “son 4 hafta” yerine “son 3 ay” kullanılmaktaydı. Dar tanımlı işsizlik

GENİŞ TANIMLI İŞSİZ 7 MİLYON 356 BİN

DİSK-AR tarafından hesaplanan **geniş tanımlı işsiz sayısı** 6 milyon 18 binden **7 milyon 356 bine** yükseldi. Geniş tanımlı işsizlik oranı ise yüzde 21 olarak hesaplandı. Mart 2018’e göre geniş tanımlı işsiz sayısı 1 Milyon 338 milyon arttı (Tablo 1).

Tablo 1: Geniş Tanımlı İşsizlik (Mart 2018-Mart 2019)

İşsiz Türü	Mart 2018	Mart 2019	Fark
1) Dar tanımlı işsizler	3.210	4.544	1.334
2) Ümitsiz işsizler	635	563	- 72
3) İş aramayıp çalışmaya hazır olanlar	1.580	1.706	126
4) Zamana bağlı eksik istihdam	428	426	- 2
5) Mevsimlik çalışanlar	165	117	- 48
Toplam	6.018	7.356	1.338

Kaynak: TÜİK Hanehalkı İşgücü Araştırması Mart 2019, DİSK-AR tarafından hesaplanmıştır

Geniş Tanımlı İşsizlik: Metodolojik Açıklama

Dar tanımlı (standart) işsizlik oranı işgücü piyasalarındaki durumu bütün boyutlarıyla ortaya koyamıyor. Dar tanımlı/standart işsizlik hesaplarının taşıdığı kısıtlar ve sorunlar nedeniyle, işsizliğin gerçek boyutlarının anlaşılması için alternatif işsizlik hesaplamalarına ihtiyaç duyulmaktadır.

Alternatif işsizlik hesaplamaları konusunda en detaylı yöntemi Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO) önermektedir. ILO geniş tanımlı işsizliği emeğin eksik kullanımı (labour underutiliation) olarak adlandırmakta ve standart işsizlik oranları yanında ülkeler için alternatif/geniş tanımlı işsizlik oranlarını da hesaplamaktadır. ILO geniş tanımlı işsizlik kapsamında zamana bağlı eksik istihdam edilenleri (kısa zamanlı çalışanları, mevsimlik çalışanları), standart işsizleri ve potansiyel işgücünü (halen çalışmayıp iş bulursa çalışmak isteyenleri) dahil etmektedir.

AB İstatistik Bürosu Eurostat da alternatif işsizlik oranlarına ilişkin düzenli veriler yayınlamaktadır. Eurostat kısmi zamanlı çalışanların eksik istihdamı, iş aramayıp çalışmaya hazır olanlar ve iş arayıp hemen çalışmaya hazır olamayanlar başlıkları altında alternatif işsizlik hesaplamasına dahil etmektedir.

ABD Çalışma İstatistikleri Bürosu geniş tanımlı işsizliği, "emeğin eksik kullanımının alternatif hesaplanması" (alternative measures of labor underutilization) başlığı altında resmi işsizlik oranı ile birlikte düzenli olarak hesaplayıp yayınlamaktadır. Örneğin Büro Ocak 2019'da ABD'de resmi işsizlik oranını 4,4 olarak hesaplarken, geniş tanımlı işsizliği 8,8 olarak hesaplamıştır.

TÜİK geniş tanımlı işsizlik verilerini açıklamasa da çeşitli kurum ve kişiler geniş tanımlı işsizlik oranlarını hesaplamaktadır. TİSK bir süre genişletilmiş işsizlik oranlarını hesaplayıp açıkladı ancak daha sonra bu hesaplamadan vazgeçti. TÜSİAD İşgücü piyasalarına ilişkin çeşitli çalışmalarında alternatif işsizlik hesaplamalarına yer verdi. DİSK-AR da uzun yıllardır geniş tanımlı işsizlik oranlarını hesaplamaktadır. Alternatif işsizlik hesaplamaları ayrı bir saha çalışmasına değil TÜİK tarafından açıklanan verilerde yer alan ham verilerin yeniden hesaplanmasıyla bulunuyor.

DİSK-AR'ın kullandığı geniş tanımlı işsizlik hesaplaması beş unsurdan oluşuyor: 1) dar tanımlı (standart) işsizler, 2) iş bulma ümidini kaybeden işsizler, 3) iş aramayan ancak çalışmaya hazır olan işsizler, 4) mevsimlik çalışanlar, 5) zamana bağlı eksik çalışanlar. Bu beş unsur TÜİK verilerinde ham olarak bulunmaktadır.

Zamana bağlı eksik istihdam: Referans haftasında istihdamda olan, esas işinde ve diğer işinde/işlerinde toplam olarak 40 saatten daha az süre çalışmış olup, daha fazla süre çalışmak istediğini belirten ve mümkün olduğu takdirde daha fazla çalışmaya başlayabilecek olan kişilerdir.

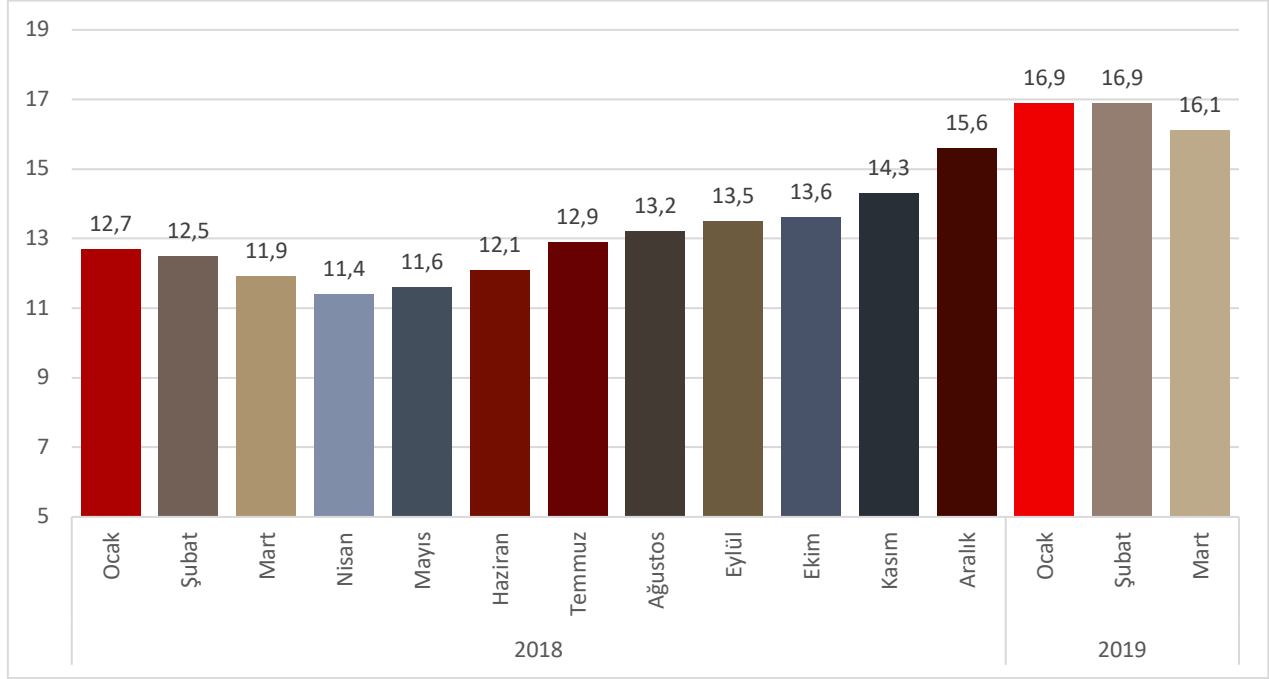
İş aramayıp çalışmaya hazır olanlar: Çeşitli nedenlerle bir iş aramayan, ancak 2 hafta içinde işbaşı yapmaya hazır olduğunu belirten kişilerdir. İki alt başlıkta ele alınmaktadır:

İş bulma ümidi olmayanlar: Daha önce iş aradığı halde bulamayan veya kendi vasıflarına uygun bir iş bulabileceğine inanmadığı için iş aramayan ancak işbaşı yapmaya hazır olduğunu belirten kişilerdir.

Diğer: Mevsimlik çalışma, ev kadını olma, öğrencilik, irad sahibi olma, emeklilik ve çalışamaz halde olma gibi nedenlerle iş aramayıp ancak işbaşı yapmaya hazır olduğunu belirten kişilerdir.

TARIM DIŞI İŞSİZLİK YÜZDE 16,1

Grafik 2: Geniş Tanımlı İşsizlik (Ocak 2018-Mart 2019)

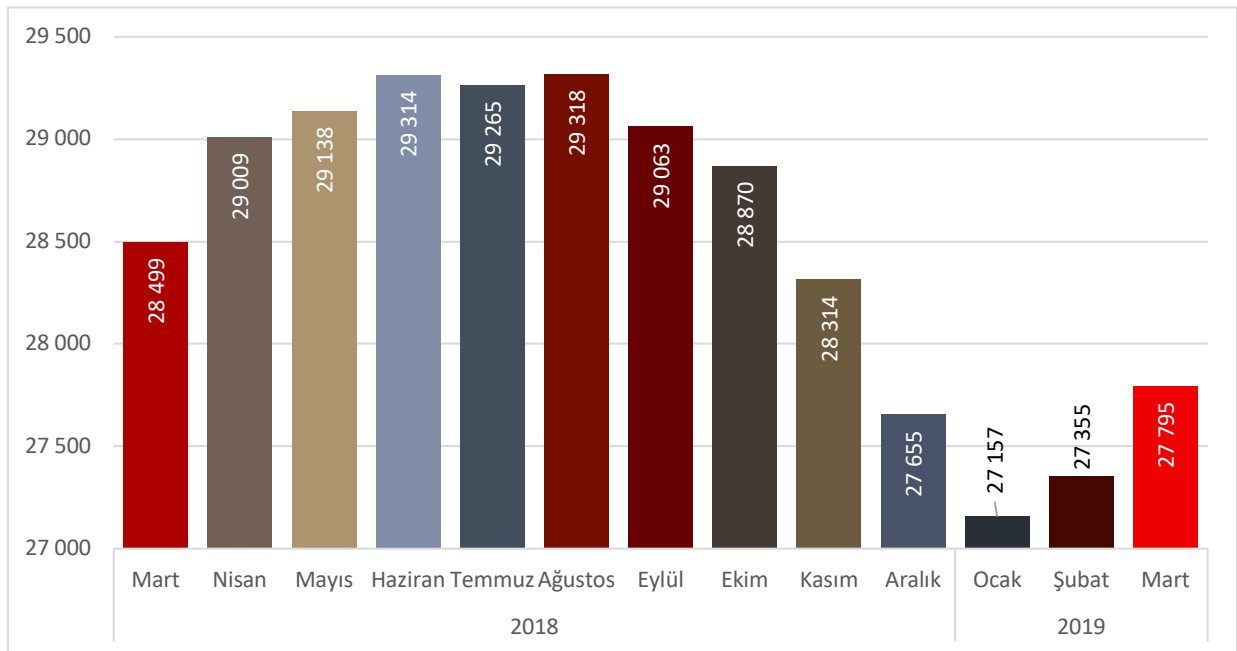

Kaynak: TÜİK Hanehalkı İşgücü Araştırması Mart 2019, DİSK-AR tarafından hesaplanmıştır.

Bilindiği tarım dışı işsizlik oranı işsizliğin gerçek seyrinin izlenmesi açısından kritik önem taşıyor. Tarımdaki ücretsiz aile işçiliği nedeniyle genel işsizlik oranları gerçeği tam olarak ortaya koymuyor. Tarım dışı işsizlik işsizliğin gerçek durumu özellikle de kentsel alanlardaki işsizliği ortaya koyması açısından önemli gösterge. Mart 2018'de yüzde 11,9 olarak gerçekleşen tarım dışı işsizlik oranı 4,2 puan artarak Mart 2019'da yüzde 16,1'e yükseldi (Grafik 2).

İSTİHDAMDAN YILLIK DARALMA 704 BİN

Grafik 3: İstihdam Edilenler (Mart 2018-Mart 2019) (bin)

Kaynak: TÜİK Hanehalkı İşgücü Araştırması Mart 2019, DİSK-AR tarafından hesaplanmıştır.

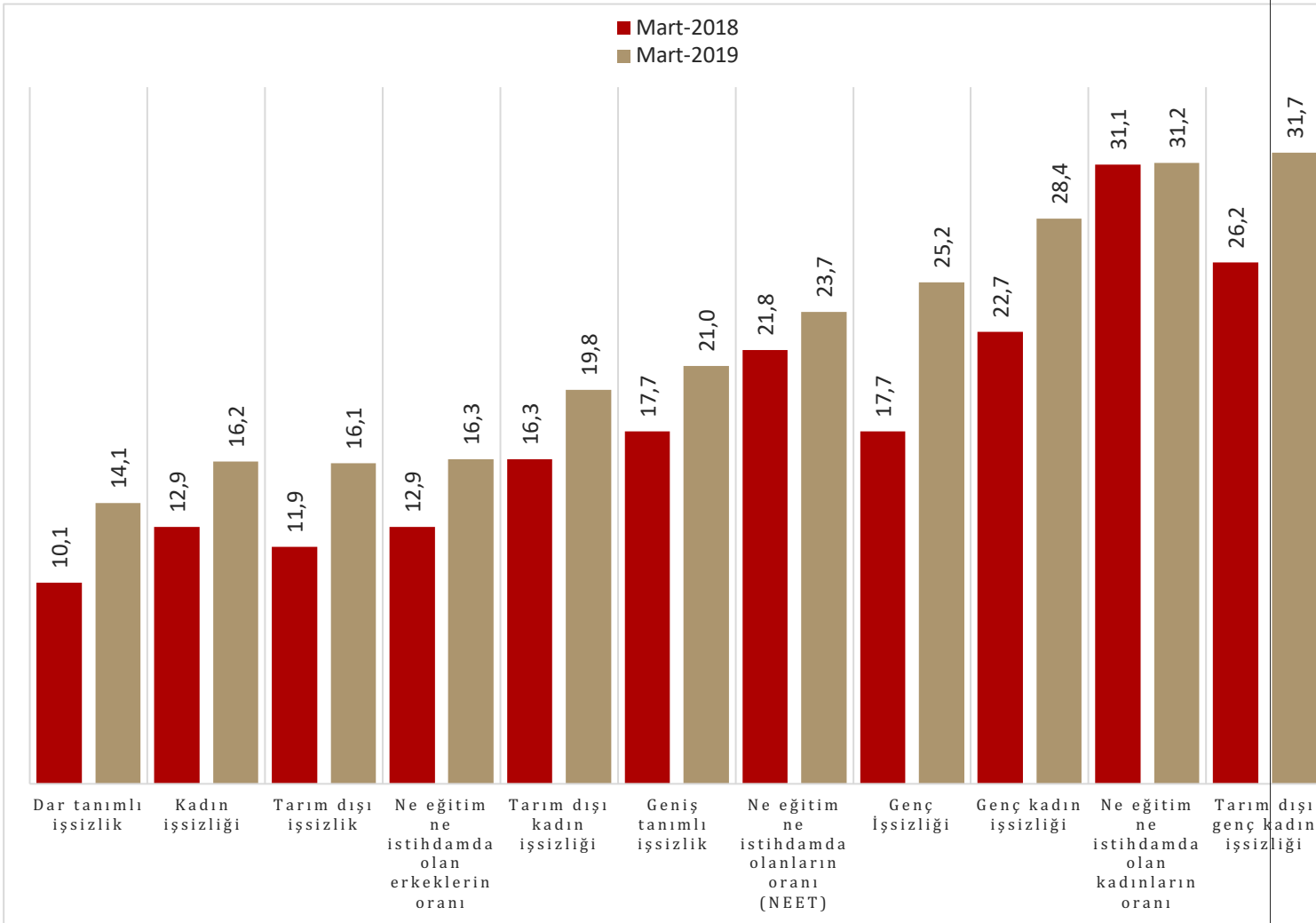
Sadece işsizlik artmıyor istihdam da büyük bir daralma söz konusu. Mart 2018’de 28 milyon 499 bin olan toplam istihdam 704 bin kişi azalarak Mart 2019’da 27 milyon 795 bine geriledi. Krizin başladığı Ağustos 2018 ile Mart 2019 arasında istihdamdaki kayıp ise 1 milyon 523 bin olarak gerçekleşti (Grafik 3). Diğer bir ifadeyle kriz döneminde 1 milyon 523 bin kişi istihdam dışında kaldı veya işini kaybetti. Bütün istihdam seferberliği iddiaları ve teşviklere rağmen ekonominin istihdam yaratma kapasitesinin ciddi biçimde düştüğü görülmektedir.

GENÇ VE KADIN İŞSİZLİĞİNDE TIRMANIŞ SÜRÜYOR

Bir önceki yıla göre bütün işsizlik türlerinde sıçrama yaşanmaya devam ediyor. Mart 2019’da Mart 2018’e göre en fazla artış yine genç işsizliği ve genç kadın işsizliğinde görülüyor. Genç ve kadın işsizliği hem düzey hem de artış hızı olarak ilk sıralarda yer alıyor.

Genç işsizliği 7,5 puan artarak yüzde 17,7’den yüzde 25,2’ye yükseldi. Kadın işsizliği yüzde 12,9’dan yüzde 16,2’ye yükselirken, genç kadın işsizliği yüzde 22,7’den yüzde 28,4’e yükseldi. **Tarım dışı genç kadın işsizliği ise en yüksek işsizlik türü oldu.** Mart 2018’de yüzde 26,2 olan tarım dışı genç kadın işsizliği Mart 2019’da yüzde 31,7 olarak gerçekleşti. Ne eğitimde ne istihdamda olanların (NEET) oranı ise geçen yılın aynı dönemine göre 1,9 puan artarak yüzde 23,7 olarak gerçekleşti (Grafik 4). NEET’de kadınların oranı yüksekliğini koruyor. Ne eğitim ne istihdamda olan kadınların oranı erkeklerin 2,5 katına ulaşmış durumda. (Grafik 4).

Grafik 4: İşsizlik Türleri (Mart 2018-Mart 2019)

Kaynak: TÜİK Hanehalkı İşgücü Araştırması Mart 2018 ve Mart 2019, DİSK-AR (NEET: Ne Eğitimde Ne İstihdamda Olanlar)

İŞSİZLİKLE MÜCADELE ÖNERİLERİ

- “Herkesin çalışması için, herkesin daha az çalışması” ilkesi doğrultusunda haftalık çalışma süresi gelir kaybı olmaksızın 37,5 saate, fazla mesailer için uygulanan yıllık 270 saat sınırı, 90 saate düşürülmelidir.
- İstihdam artışlarında kamunun payı dikkate değerdir. Kamu istihdamının artırılması, kamuda eğreti ve güvencesiz çalışma biçimleri yerine, kadrolu ve güvenceli istihdam artışının sağlanması yaşamsal önemdedir. Kamu girişimciliği ve hizmetleri istihdam yaratacak şekilde yeniden ele alınmalı ve kamuda personel açığı derhal kapatılmalıdır.
- İş başında eğitim adı altında çırak, stajyer, kursiyerlerin ve bursiyerlerin ucuz işgücü deposu olarak kullanılması uygulamasına son verilmelidir.
- Uluslararası çalışma normları doğrultusunda herkese en az bir ay ücretli yıllık izin hakkı tanınmalıdır.
- Güvencesiz çalışma biçimlerine son verilmeli, tüm taşeron işçilere kadro verilmelidir. Kamu taşeron işçileri kamu işçisi olarak kadroya alınmalıdır.
- Uluslararası Çalışma Örgütü’nün (ILO) “insana yaraşır iş” yaklaşımı temelinde herkese güvenceli ve nitelikli işler sağlanmalıdır.
- Sendikal hak ve özgürlüklerin kullanımı güvence altına alınmalı, sendikal barajlar kaldırılmalı, herkesin sendika hakkını özgürce kullanabilmesi için gerekli yasal düzenlemeler yapılmalıdır.
- Toplum yararına çalışma programları kapsamında çalıştırılanlar daimî işçi statüsüne geçirilmelidir.
- İşsizlik Sigortası Fonunun amaç dışı kullanımına son verilmelidir.
- İşsizlik sigortasından yararlanma koşulları iyileştirilmelidir. Son üç yılda 600 gün çalışma koşulu kriz döneminde 180 güne indirilmelidir.
- Kadın istihdamının artırılması ve işsizliğinin azaltılması için işgücü piyasalarındaki cinsiyetçi uygulamalara son verilmeli, ev içi bakım hizmetleri devletin gereken nitelikli, yaygın ve ücretsiz bakım hizmetlerini sağlaması ile kadının üzerinden alınmalıdır.